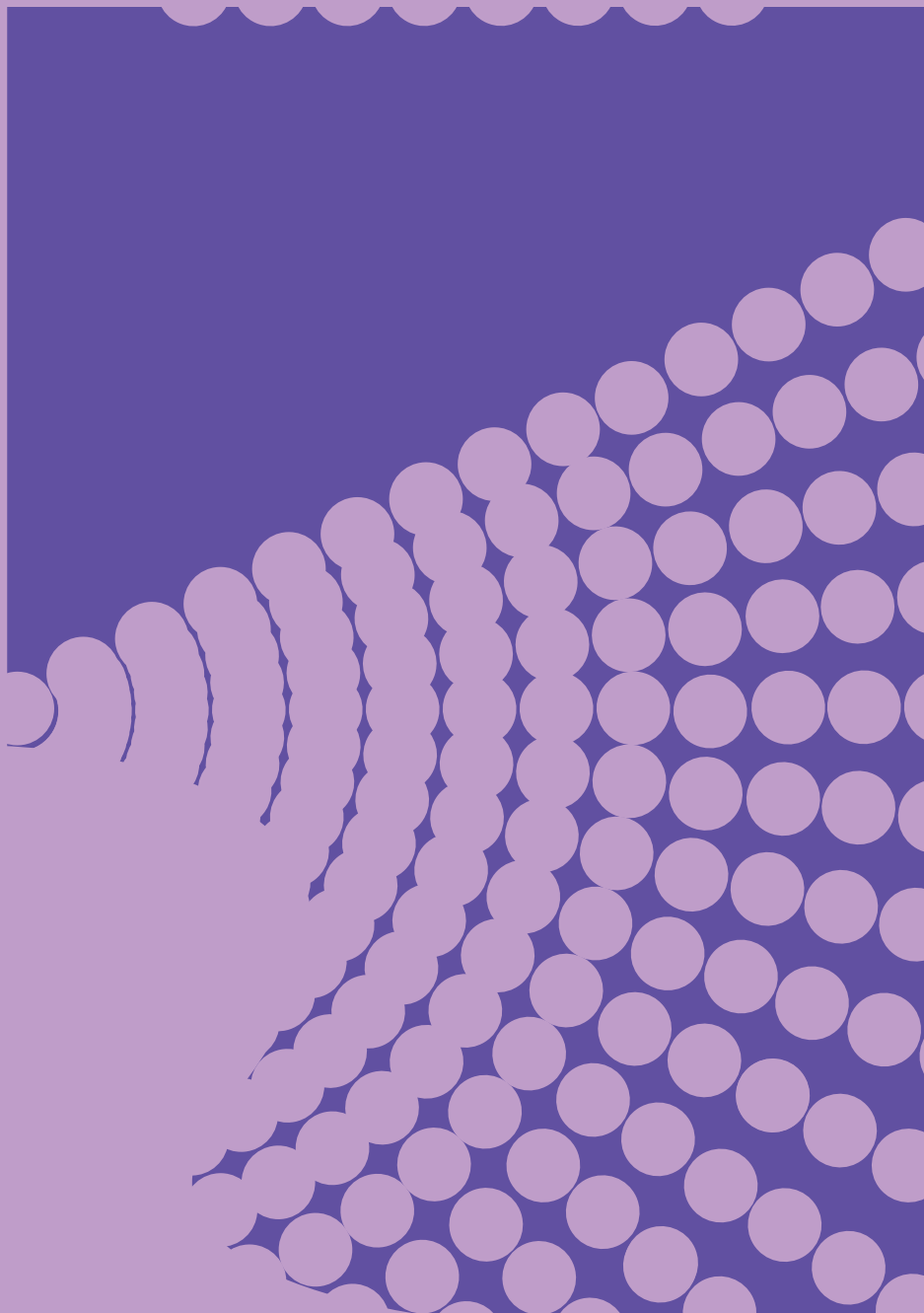

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 3/2016

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ - ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.

Περιοδικό ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ

**Τεύχος
3/2016**

Πανεπιστήμιο Κρήτης - Σχολή Επιστημών Αγωγής - Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.

Περιοδικό "Επιστήμες Αγωγής"

Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου, Ρέθυμνο 74 100 - Κρήτη

Τηλ.: 28310 - 77687, Fax: 28310 - 77550 - 77596

www.ediamme.edc.uoc.gr, E-mail: EPISAGO@edc.uoc.gr

ISSN 1109-8740

Ιδιοκτήτης: Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης, Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.) Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου, Ρέθυμνο 74 100, Κρήτη. Τηλ. 28310 -77687, 77605, fax: 28310 -77635, 77636, www.ediamme.edc.uoc.gr

Εκδότης: Βασιλάκη Ελένη, Πρόεδρος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε.

Εξώφυλλο - Σελιδοποίηση: Μεταξά Κωνσταντίνα, μέλος Ε.Τ.Ε.Π. Πανεπιστημίου Κρήτης, γραφίστας

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ

Πρώην Σχολείο και Ζωή, με ιδρυτή τον **Ζομπανάκη Γεώργιο** (1953-1972)
Εκδότης - διευθυντής (1972-1999) **Ζομπανάκης Ανδρέας**

Έκδοση του Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Σπαντιδάκης Ιωάννης (συντονιστής), **Αναστασιάδης Παναγιώτης**,
Καλογιαννάκη Πέλλα.

Αλληλογραφία και προς δημοσίευση άρθρα αποστέλλονται
στην ηλεκτρονική διεύθυνση **EPISAGO@edc.uoc.gr**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αναστασιάδης Παναγιώτης, **Βάμβουκας Μιχάλης**, **Παπαδάκη-Μιχαηλίδου Ελένη**,
Μακράκης Βασίλειος, **Αναστασιάδης Πέτρος**, **Βασιλάκη Ελένη**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Boos-Nünning, Ursula, Universität Essen, Deutschland, **Cummins, Jim**, University
of Toronto, Canada, **Καζαμίας Ανδρέας**, University of Wisconsin, Madison,
Cochrane, Ray, University of Birmingham, **Τάμης Αναστάσιος**, Notre Dame University
of Australia, **Wolhuter, Charl**, North West University, South Africa, **Tien-Hui, Chiang**,
University of Tainan, **Κουτσελίη-Ιωαννίδου Μαίρη**, Πανεπιστήμιο Κύπρου, **Πασιαρδής**
Πέτρος, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, **Παλιός Ζαχαρίας**, Ελληνικό Ανοικτό
Πανεπιστήμιο, **Κατσίκη-Γίβαλου Άντα**, Πανεπιστήμιο Αθηνών, **Πάτσιου Βίκη**,
Πανεπιστήμιο Αθηνών, **Τάφα Ευφημία**, Πανεπιστήμιο Κρήτης, **Ζερβού Αλεξάνδρα**,
Πανεπιστήμιο Κρήτης, **Νικολουδάκη Ελπινίκη**, Πανεπιστήμιο Κρήτης, **Χουρδάκης**
Αντώνης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, **Γκότοβος Αθανάσιος**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων,
Μπουζάκης Ιωσήφ, Πανεπιστήμιο Πατρών, **Ξωχέλλης Παναγιώτης**, Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, **Σακελλαρίου Μαρία**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων,
Καΐλα Μαρία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, **Σκούρτου Ελένη**, Πανεπιστήμιο Αιγαίου,
Δαμανάκης Μιχάλης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, **Παπαδογιαννάκης Νικόλαος**,
Πανεπιστήμιο Κρήτης, **Μιχαηλίδης Παναγιώτης**, Πανεπιστήμιο Κρήτης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΟΜΟ

Πρόεδρος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε.: **Βασιλάκη Ελένη**

ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ"

Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου, Ρέθυμνο 74 100 - Κρήτη
Τηλ.: 28310 - 77687, Fax: 28310 - 77636
E-mail: EPISAGO@edc.uoc.gr, www.ediamme.edc.uoc.gr

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Κοτρώνης Δημήτριος, e-mail: EPISAGO@edc.uoc.gr, τηλ.: 6944683566

EDUCATION SCIENCES

(Former «Sholeio kai Zoe»)

Founder: **Georgios Zombanakis** (1953-1972)

Director & Editor: **Andreas Zombanakis** (1972-1999)

Published quarterly by the Department of Primary Education University of Crete

BOARD OF DIRECTORS

Ioannis Spantidakis (Coordinator), **Panagiotis Anastasiadis**, **Pella Kalogiannaki**

The correspondence and the articles to be published should be addressed to:

EPISAGO@edc.uoc.gr

EDITORIAL BOARD

Panagiotis Anastasiades, **Michael Vamvoukas**, **Eleni Papadakis Michailidis**,

Vasilios Makrakis, **Petros Anastasiades**, **Eleni Vasilaki**

SCIENTIFIC COMMITTEE

Ursula Boss-Nünning, Universität Essen, Deutschland, **Jim Cummins**, University of Toronto, **Andreas Kazamias**, University of Athens & University of Wisconsin (USA), **Ray Cochrane**, University of Birmingham, **Anastasios Tamis**, Notre Dame University of Australia, **Charl Wolhuter**, North West University, South Africa, **Tien-Hui Chiang**, University of Tainan, **Mairy Koutselini-Ioannidou**, University of Cyprus, **Zaharias Palios**, Open University of Greece, **Anta Katsiki-Givalou**, University of Athens, **Viki Patsiou**, University of Athens, **Euthimia Tafa**, University of Crete, **Alexandra Zervou**, University of Crete, **Elpiniki Nikoloudaki**, University of Crete, **Antonis Hourdakis**, University of Crete, **Athanasios Gotovos**, University of Ioannina, **Iossif Bouzakis**, University of Patras, **Panagiotis Xohellis**, University of Salonica, **Maria Sakellariou**, University of Ioannina, **Maria Kaila**, University of Aegean, **Eleni Skourtou**, University of the Aegean, **Michael Damanakis**, University of Crete, **Nikolaos Papadogiannakis**, University of Crete, **Panagiotis Michailidis**, University of Crete,

EDITORIAL COORDINATION

Head of the Department of Primary Education, University of Crete

ADDRESS: **UNIVERSITY OF CRETE, FACULTY OF EDUCATION,
DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION
MAGAZINE "EPISTIMES AGOGIS"**

University Campus, 74 100 Rethymno Crete - Greece,

Tel.: 28310 - 77687, Fax: 28310 - 77636

E-mail: EPISAGO@edc.uoc.gr, www.ediamme.edc.uoc.gr

SECRETARY

Dimitris Kotronis, e-mail: EPISAGO@edc.uoc.gr, mobile phone: 6944683566

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. **Αναδιάρθρωση της Εκπαίδευσης στα Πολιτικά Προγράμματα των Κυβερνήσεων Χ. Τρικούπη: Το Πρόταγμα του Γραμματισμού στην Εκπαιδευτική Κουλτούρα**
Κωνσταντίνος Γαλάνης, Ευαγγελία Καλεράντε, Θεόδωρος Ελευθεράκης 6
 2. **Ο Ρόλος της Έρευνας Δράσης στην Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών και την Προσωπική Ανάπτυξη των Μαθητών: Το Μοντέλο των Brown & Macatangay (2002)**
Αθηνά Βαρσαμίδου 26
 3. **Άσκηση Ηγεσίας και Επαγγελματική Ικανοποίηση των Εκπαιδευτικών: Ο Ρόλος της Συναισθηματικής Νοημοσύνης και της Πολιτικής Ικανότητας των Διευθυντών Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης**
Νικολέττα Ταλιαδώρου, Πέτρος Πασιαρδής 39
 4. **Από τα Πανεπιστημιακά Έδρανα στη Σχολική Τάξη: Αλλαγές στις Αντιλήψεις και τους Προσανατολισμούς των Εκπαιδευτικών ως Στοιχεία Επαγγελματικής Κοινωνικοποίησης**
Χριστίνα Νόβα-Καλτσούνη, Αντιγόνη-Άλμπα Παπακωνσταντίνου 60
 5. **Εκπαιδευτικές Δράσεις για την Ενίσχυση της Συνεργασίας Μεταξύ Εκπαιδευτικών και Γονέων στη Βάση του Θεωρητικού Μοντέλου της Joyce Epstein**
Δημήτριος Α. Σιδηρόπουλος 77
 6. **Η Επίδραση της Συνεργατικής Γραφής στην Ανάπτυξη της Μετάγνωσης και στη Βελτίωση της Ποιότητας του Γραπτού Λόγου**
Ειρήνη Γάκη, Ιωάννης Σπαντιδάκης 90
 7. **Η Επαγγελματική Εξουθένωση των Σχολικών Συμβούλων**
Δέσποινα Βασιλειάδου 117
 8. **Οι Απόψεις των Μαθητών Γυμνασίου για το Μάθημα των Νέων Ελληνικών**
Χρυστάλλα Στυλιανού 133
 9. **Ο Θεσμός του Διευθυντή Σχολείου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Ιστορική Ανασκόπηση**
Ελένη Α. Κατσιγιάννη, Αμαλία Α. Υφαντή 158
 10. **Επιχειρώντας Διαθεματικές Προσεγγίσεις με τη Βοήθεια του Google Earth**
Βασιλική Πίτσια, Αναστάσιος Καρακολίδης, Αναστάσιος Εμβαλωτής 177
- Οδηγίες της Συντακτικής Επιτροπής για τα αποστέλλόμενα προς δημοσίευση κείμενα 198**

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΤΗΣ JOYCE EPSTEIN

Δημήτριος Α. Σιδηρόπουλος
Ph.D., M. Ed., M. Th.
Σχολικός Σύμβουλος
Νομού Θεσσαλονίκης

Abstract

This paper presents the findings of a research regarding the educational activities implemented by 18 primary education teachers. These activities aimed both at improving informal as well as formal relations when it comes to cooperation with parents. The participants of the survey attended a distance course with a duration of 40 hours, which was organized by the Institute of Educational Research-Study of Teachers' Federation of Greece (IPEM/DOE) and entitled "Family and School -Management of Problematic Behavior". The course took place in Kozani during February to April 2015. The recording of the mentioned activities was done on the basis of the following 6 activity types of Joyce Epstein's theoretical model: a) supporting parenthood, b) two-way communication channel between teachers and parents, c) strengthening volunteering of parents, d) effective home learning, e) parents' participation in decision making regarding the function of school and f) cooperation of school units (teachers, parents, students) with institutions of the local community. The collection of data was done by a group semi-structured interview between the researcher and teachers and by the individual written essays, which teachers sent to the researcher in the context of the training program. Subsequently teachers' oral references and written statements were categorized according to the type of Epstein's theoretical model. Based on the research findings, teachers need to be supported by the competent authorities of scientific and pedagogical guidance in order to: a) to implement activities aiming at supporting parents' participation in the decision making regarding the function of school and b) to expand the cooperation between school units and institutions of the local community.

Λέξεις κλειδιά

Θεωρητικό μοντέλο της Epstein, συνεργασία εκπαιδευτικών με γονείς, επιμόρφωση εκπαιδευτικών.

0. Εισαγωγή

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ο θεσμικός ρόλος των εκπαιδευτικών είναι αποφασιστικός τόσο στη διασφάλιση και στη βελτίωση της ποιότητας της συνεργασίας μεταξύ του σχολείου και των γονέων όσο και στη διαμόρφωση των σχολικών μονάδων σε κοινότητες φροντίδας, μάθησης και αλλαγής (Graham-Clay, 2005, Epstein, 1995). Ως προς αυτό το σκοπό χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί να υποστηρίζονται πολεπίπεδα και μεθοδικά με σκοπό να καταστούν περισσότερο ικανοί να αναλάβουν θεσμικές πρωτοβουλίες σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων, οι οποίες: α) θα θέσουν τους μαθητές στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, της αναγνώρισης και της προσοχής της οικογένειας, του σχολείου και της τοπικής κοινότητας (Waggoner & Griffith, 1998), β) θα εμπνεύσουν αισθήματα κοινοτισμού, αλληλεγγύης και συνεργασίας στα μέλη των παραπάνω κοινωνικών θεσμών αναφοράς και ένταξης (Fantuzzo et.al., 2000).

Έτσι οι μαθητές έχουν αυξημένες πιθανότητες: α) να εργαστούν επίπονα και συστηματικά για να αναπτυχθούν ως αυτόνομες και κοινωνικές προσωπικότητες και β) να αποκτήσουν θεμελιώδεις λειτουργικές κοινωνικο-γνωστικές και συναισθηματικές δεξιότητες για να αναπτύξουν τις φυσικές τους κλίσεις και τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα (Bronfenbrenner, 1986). Εδώ χρειάζεται να επισημανθεί ότι η σύμπραξη μεταξύ της οικογένειας, του σχολείου και της τοπικής κοινότητας δεν δύναται να έχει ως μονοδιάστατο στόχο τη βελτίωση των ακαδημαϊκών επιδόσεων των μαθητών (Hara & Burke, 1998), αλλά να επιδιώκει την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών σε όλες τις περιοχές και εκφάνσεις της προσωπικής, σχολικής και κοινωνικής τους ζωής (Delors, 1996).

1. Το θεωρητικό μοντέλο των επικαλυπτόμενων σφαιρών επίδρασης της Epstein

Όπως αναφέρθηκε, η Joyce Epstein υποστήριξε ότι οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να συνεργάζονται με τους γονείς σε κοινές εκπαιδευτικές δράσεις ώστε σταδιακά οι σχολικές μονάδες να καταστούν «κοινότητες φροντίδας, έγνοιας και υποστήριξης» για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, γονείς, εκπαιδευτικούς και μαθητές. Σύμφωνα με την Epstein η οικογένεια, το σχολείο και η τοπική κοινωνία λειτουργούν ως επικαλυπτόμενες σφαίρες επίδρασης, αφού συναποτελούν το άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον εντός του οποίου τα άτομα μαθαίνουν, κοινωνικοποιούνται, μετασχηματίζουν θετικά δυσλειτουργικές θεωρήσεις και αναπτύσσονται (Parsons, 1959). Οι επικαλυπτόμενες σφαίρες επίδρασης έρχονται εγγύτερα ή απομακρύνονται μεταξύ τους ανάλογα με την ηλικία των μαθητών, τις προσωπικές στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών, το μορφωτικό κεφάλαιο της οικογένειας και την ισχύουσα ή επικρατούσα κουλτούρα της τοπικής κοινότητας (Georgiou, 1998, Pelco et.al., 2000).

Το πλαίσιο των έξι τύπων δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Epstein λειτουργεί ως ένας πρότυπος οδηγός υποστήριξης για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι καλούνται να υλοποιήσουν συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δράσεις συνεργασίας με τους γονείς στην βάση του κοινωνικο-πολιτισμικού πλαισίου δομής και λειτουργίας των σχολικών τους μονάδων (Bronfenbrenner, 1989, Mylonakou & Kekes, 2007). Πιο αναλυτικά οι έξι τύποι δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Epstein είναι οι εξής (Epstein & Sheldon, 2002):

- α) η υποστήριξη της γονεϊκότητας, που περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δράσεις που ενισχύουν τους γονείς: i) να αποκτήσουν βασικές γονεϊκές δεξιότητες για την ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους, ii) να κατανοήσουν τα στάδια της παιδικής και εφηβικής ανάπτυξης και iii) να θέσουν κανόνες και όρια στις καθημερινές συνθήκες λειτουργίας της οικογένειας, ώστε να προάγουν τη μάθηση των παιδιών στο σπίτι (Ferrara & Ferrara, 2005, Sandler & Hoover-Dempsey, 2005),
- β) η αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων, που περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δράσεις, που ενισχύουν: i) την περιοδική και ουσιαστική ενημέρωση των γονέων αναφορικά με τη σκοποθεσία, το πρόγραμμα σπουδών, τις δραστηριότητες των σχολικών μονάδων και την πρόοδο των μαθητών και ii) τη λειτουργία εναλλακτικών καναλιών επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων μέσω των νέων τεχνολογιών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Waggoner & Griffith, 1998, Pang & Watkins, 2000),
- γ) η ενίσχυση του εθελοντισμού των γονέων, που περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δράσεις που προάγουν την ενεργότερη εμπλοκή και συνεισφορά τους στις ποικίλες εκπαιδευτικές, κοινωνικο-πολιτισμικές και περιβαλλοντικές εκδηλώσεις των σχολικών μονάδων (Davies, 1988, Coleman & Churchill, 1997),
- δ) η αποτελεσματική κατ' οίκον μάθηση, η οποία περιλαμβάνει τη δημιουργία και την ανάθεση κατ' οίκον εργασιών από γονείς και τους εκπαιδευτικούς προς τα παιδιά, που προάγουν τη συνεργατικότητα, τη διαλεκτική συζήτηση, τη διερευνητική μάθηση και την αυτονομία των μαθητών (Balli et.al., 1998, Spera, 2005),
- ε) η συμμετοχή των γονέων στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη λειτουργία του σχολείου, που περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δράσεις όπως είναι: i) η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των σχολικών συμβουλίων και ii) η ενίσχυση του θεσμικού ρόλου του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων σε θέματα σχολικού κανονισμού των τοπικών σχολικών μονάδων (Watkins, 1997, Dunlap-Zuniga & Alatorre-Alva, 1999),
- στ) η ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών, των γονέων και των μαθητών των σχολικών μονάδων και της τοπικής κοινότητας, που περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δράσεις όπως είναι: i) η αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχουν η τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση, οι δημόσιοι οργανισμοί,

τα επαγγελματικά σωματεία, οι πολιτιστικές και αστικές οργανώσεις, και τα ποικίλα επιστημονικά και μορφωτικά ιδρύματα προς τις σχολικές μονάδες και ii) η κινητοποίηση και ενεργότερη συμμετοχή των σχολικών κοινοτήτων σε κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές δράσεις, που οργανώνουν οι διάφοροι θεσμοί της τοπικής κοινότητας (Feuerstein, 2000, Kekes & Mylonakou, 2006).

2. Περιγραφή - Δείγμα έρευνας

Στην έρευνα συμμετείχαν 18 εκπαιδευτικοί που παρακολούθησαν ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης διάρκειας 40 ωρών, το οποίο διοργάνωσε το Ινστιτούτο Παιδαγωγικών Ερευνών-Μελετών της Διδακταλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (ΙΠΕΜ/ΔΟΕ, 2015) με θέμα: «Οικογένεια και σχολείο – Διαχείριση προβληματικής συμπεριφοράς». Οι 24 ώρες του προγράμματος επιμόρφωσης έγιναν εξ αποστάσεως και οι 16 ώρες πραγματοποιήθηκαν σε 2 διά ζώσης συναντήσεις. στην Κοζάνη από το Φεβρουάριο μέχρι τον Απρίλιο 2015. Από τους 18 εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα ως προς το φύλο τους οι 17 ήταν γυναίκες και, όσο αφορά την ειδικότητα τους, οι 9 ήταν νηπιαγωγοί, 7 ήταν δάσκαλοι και 1 εκπαιδευτικός ήταν καθηγητής Μουσικής. Τέλος, αναφορικά με την επαγγελματική τους προϋπηρεσία, οι 3 από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς είχαν 1-5 έτη, 5 εκπαιδευτικοί είχαν 1-5 έτη, 4 εκπαιδευτικοί είχαν 11-15 έτη και 6 εκπαιδευτικοί είχαν περισσότερα από 15 έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας. Συμπερασματικά, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν γυναίκες, νηπιαγωγοί ως προς την ειδικότητά τους και είχαν περισσότερα από 10 χρόνια επαγγελματικής εμπειρίας.

3. Ερευνητικά ερωτήματα

Η κύρια υπόθεση εργασίας της έρευνας ήταν ότι οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχεδιάζουν και υλοποιούν εκπαιδευτικές δράσεις που αντιστοιχούν και στους 6 τύπους εκπαιδευτικών δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Epstein, που είναι η υποστήριξη της γονεϊκότητας, η αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων, η ενίσχυση του εθελοντισμού των γονέων, η αποτελεσματική κατ' οίκον μάθηση, η συμμετοχή των γονέων στη λήψη αποφάσεων και η συνεργασία των σχολικών μονάδων με θεσμούς της τοπικής κοινότητας. Με βάση την παραπάνω υπόθεση τέθηκαν 6 επιμέρους ερευνητικά υποερωτήματα αναφορικά με το σε ποιους από τους παραπάνω 6 τύπους αντιστοιχούν οι περισσότερες εκπαιδευτικές δράσεις των εκπαιδευτικών. Αυτό διευκόλυνε σημαντικά τον ερευνητή τόσο στη σύνταξη των ερωτήσεων της ομαδικής ημι-δομημένης συνέντευξης όσο και στη διατύπωση των επεξηγηματικών κατευθύνσεων που δόθηκαν στους εκπαιδευτικούς για τις ατομικές τους γραπτές εργασίες.

4. Μεθοδολογία διενέργειας έρευνας – Εργαλείο συλλογής ερευνητικών δεδομένων

Η παρούσα εργασία είχε επιστημολογικά και μεθοδολογικά έναν ποιοτικό προσανατολισμό, αφού ο κύριος σκοπός της ήταν η διερεύνηση του τύπου των εκπαιδευτικών δράσεων που οι εκπαιδευτικοί υλοποιούν με σκοπό να βελτιώσουν την ποιότητα των άτυπων και τυπικών σχέσεων συνεργασίας του σχολείου με τους γονείς των μαθητών τους. Στην πρώτη φάση ως εργαλείο συλλογής των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε μία ομαδική ημιδομημένη συνέντευξη διάρκειας 90 λεπτών. Στη διάρκεια της συνέντευξης ο ερευνητής έθεσε 7 κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις υπό τη μορφή «χωνιού» (Denscombe, 1995). Η συνέντευξη διεξήχθη σε κλίμα οικειότητας για να συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί με έναν αυθόρμητο και ειλικρινή τρόπο (Ιωσηφίδης, 2005) και οι προφορικές αναφορές επιλέχθηκε να καταγραφούν με την κλασική χειρωνακτική μέθοδο με σκοπό να διασφαλιστεί η εμπιστευτικότητα μεταξύ του ερευνητή και της ομάδας των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών στην έρευνα (Bers, 1989).

Στη δεύτερη φάση συλλογής των δεδομένων της έρευνας οι εκπαιδευτικοί απέστειλαν τις ατομικές γραπτές τους εργασίες στον ερευνητή με θέμα «Σχεδιασμός σχεδίου δράσης για τη βελτίωση της συνεργασίας με τους γονείς» στο πλαίσιο του επιμορφωτικού προγράμματος. Έτσι οι εκπαιδευτικοί είχαν το χρόνο να επιμεληθούν τις πρότερες προφορικές τους αναφορές, που είτε δεν τις είχαν διατύπωση με ακρίβεια στη διάρκεια της ημι-δομημένης ομαδικής συνέντευξης είτε δεν καταγράφηκαν σωστά από τον ερευνητή στη διαδικασία της μεταγραφής. Μέσω της παραπάνω μεθοδολογίας ικανοποιήθηκε το κριτήριο της εσωτερικής συνέπειας μεταξύ του συλλεγόμενου προφορικού και γραπτού υλικού της έρευνας (Mishler, 1995). Τέλος, στην τρίτη φάση της επεξεργασίας των ερευνητικών δεδομένων όλες οι καταγεγραμμένες εκπαιδευτικές δράσεις των εκπαιδευτικών κατηγοριοποιήθηκαν από τον ερευνητή ανά τύπο δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Epstein.

5. Παρουσίαση ευρημάτων έρευνας

Στην παρούσα εργασία παρουσιάστηκαν τα ευρήματα της έρευνας αναφορικά με τις εκπαιδευτικές δράσεις που υλοποίησαν 18 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό να ενισχύσουν τις άτυπες και τυπικές σχέσεις συνεργασίας του σχολείου με τους γονείς. Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων έγινε μέσω μίας ομαδικής ημι-δομημένης συνέντευξης μεταξύ του ερευνητή και της ομάδας των εκπαιδευτικών και μέσω των ατομικών γραπτών εργασιών που οι εκπαιδευτικοί κοινοποίησαν στον ερευνητή πλαίσιο του επιμορφωτικού προγράμματος. Ακολούθως οι προφορικές αναφορές και οι γραπτές δηλώσεις κατηγοριοποιήθηκαν ανά τύπο δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Epstein.

Στους επόμενους 6 πίνακες γίνεται παρουσίαση όλων των εκπαιδευτικών δράσεων που είχαν υλοποιηθεί από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς στο παρελθόν με σκοπό την ενίσχυση και εμπάθυνση της συνεργασίας του σχολείου με τους γονείς. Οι παραπάνω εκπαιδευτικές δράσεις καταγράφηκαν από τον ερευνητή μέσω των προφορικών αναφορών που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί στη διάρκεια της ημι-δομημένης ομαδικής συνέντευξης και των γραπτών ατομικών εργασιών που απέστειλαν στη συνέχεια στον ερευνητή στο πλαίσιο του επιμορφωτικού προγράμματος.

Εδώ χρειάζεται να σημειωθεί ότι παρ' όλο που ενδεχομένως ορισμένες από τις αναφερόμενες εκπαιδευτικές δράσεις μπορούσαν να ενταχθούν σε περισσότερους του ενός τύπους δράσεων, επιλέχθηκε για λόγους μεθοδολογικούς η κάθε επιμέρους δράση, ανεξαρτήτως του φύλου, της ειδικότητας και της επαγγελματικής προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών, να κατηγοριοποιηθεί σε ένα μόνο τύπο δράσεων στη βάση του θεωρητικού μοντέλου της Epstein. Ως αποτέλεσμα, δεν καταγράφηκε ο ίδιος αριθμός εκπαιδευτικών δράσεων ανά τύπο δράσεων, ένα πραγματολογικό δεδομένο, που λήφθηκε υπόψη από τον ερευνητή τόσο στην ανάλυση των ευρημάτων της έρευνας όσο και στη διατύπωση των προτάσεων.

Πίνακας 1: Εκπαιδευτικές δράσεις ανά τύπο: Υποστήριξη της γονεϊκότητας

Τύπος δράσεων	Εκπαιδευτικές δράσεις
Υποστήριξη της γονεϊκότητας	«Συμβουλευτική γονέων στην ανάπτυξη ενδιαφερόντων μαθητών»
	«Υποστήριξη γονέων στην ανάγκη θέσης ορίων και κανόνων στα παιδιά»
	«Οργάνωση σχολής γονέων στο χώρο του σχολείου»
	«Δημιουργία τμημάτων ένταξης, υποδοχής και ενισχυτικής διδασκαλίας»
	«Παράθεση γονέων για διαμόρφωση μουσικής γωνιάς στο σπίτι»
	«Πληροφόρηση γονέων για δημόσιες ψυχο-κοινωνικές υπηρεσίες»
	«Συνεργασία με την τοπική Ενορία για την παροχή συσσιτίων, φαρμάκων ρούχων και τροφίμων σε φτωχές οικογένειες»
	«Οργάνωση εκδηλώσεων για την πολυγλωσσία και τον πολυπολιτισμό»
	«Ενθάρρυνση γονέων στη χρήση της σχολικής δανειστικής βιβλιοθήκης»

«Συλλογή τροφίμων για άπορους μαθητές τα Χριστούγεννα και το Πάσχα»

Πίνακας 2: Εκπαιδευτικές δράσεις ανά τύπο: Αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων

Τύπος	Εκπαιδευτικές δράσεις
Αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων	«Ανάρτηση πίνακα ανακοινώσεων στην είσοδο του σχολείου»
	«Ενημερωτικό φυλλάδιο για τους στόχους και την πολιτική του σχολείου»
	«Ιδιαίτερη συνεργασία και πρόσθετη ευαισθησία με γονείς ξένης καταγωγής»
	«Διαμεσολάβηση Διευθυντή σχολείου για συνεργασία γονέων με το ΚΕΔΔΥ»
	«Κοινοποίηση στους γονείς του γραπτού κανονισμού της σχολικής μονάδας»
	«Αποστολή ενημερωτικών σημειωμάτων για τις αποφάσεις του σχολείου»
	«Ανάρτηση όλων των εκπαιδευτικών δράσεων στην ιστοσελίδα»
	«Κοινοποίηση του απολογισμού εκπαιδευτικού έργου τριμήνου/έτους»
	«Ενημέρωση γονέων για τη μετάβαση στο δημοτικό σχολείο/γυμνάσιο»
	«Χρήση τετραδίου επικοινωνίας, καθηκόντων και προβλημάτων επιθετικής συμπεριφοράς σε καθημερινή/εβδομαδιαία βάση»
	«Ερωτηματολόγιο για καταγραφή προσδοκιών των γονέων από τους εκπαιδευτικούς και τον Διευθυντή της σχολικής μονάδας»
	«Διαβούλευση για το χρόνο και τρόπο επικοινωνίας με τους γονείς»
	«Ενημέρωση για τις μεθόδους διδασκαλίας και το πρόγραμμα σπουδών»
«Τακτικές κατ' ιδίαν και ομαδικές συναντήσεις συνεργασίας»	

Πίνακας 3: Εκπαιδευτικές δράσεις ανά τύπο: Ενίσχυση εθελοντισμού των γονέων

Τύπος δράσεων	Εκπαιδευτικές δράσεις
Ενίσχυση του εθελοντισμού των γονέων	«Συμμετοχή σε κοινωνικές και φιλανθρωπικές εκδηλώσεις του σχολείου»
	«Διδασκαλία από τους γονείς στην τάξη για διάφορα εκπαιδευτικά και κοινωνικά θέματα (έθιμα, επαγγέλματα, παιχνίδια)»
	«Δημιουργία σχολικού κήπου/θερμοκηπίου με τη συνδρομή των γονέων»
	«Συνοδεία μαθητών στο ΚΠΕ, σε Μουσεία, σε εκδρομές και στην αγορά»
	«Μαγειρική φαγητού και γλυκών στη σχολική γιορτή λήξης»
	«Bazar για τη συλλογή χρημάτων για το Χαμόγελο του Παιδιού»
	«Κατασκευή σκηνικών/κοστουμιών στη γιορτή της 25ης Μαρτίου»
	«Διοργάνωση έκθεσης εικαστικών και βιβλίου και πρόσκληση συγγραφέα»
	«Καθαρισμός και денτροφύτευση περιβάλλοντος χώρου σχολείου»
	«Συλλογή αντικειμένων για τη δημιουργία λαογραφικής έκθεσης»

Πίνακας 4: Εκπαιδευτικές δράσεις ανά τύπο: Αποτελεσματική κατ' οίκον μάθηση

Τύπος δράσεων	Εκπαιδευτικές δράσεις
Αποτελεσματική κατ' οίκον μάθηση	Ανάθεση κατ' οίκον εργασιών που εμπλέκουν τους γονείς (αφήγηση, κατασκευές, αναζήτηση σε ψηφιακές/συμβατικές βάσεις δεδομένων»
	«Πρόκληση συζήτησης με τους γονείς για τη θέσπιση εκπαιδευτικών στόχων»
	«Κατάθεση ιδεών και προτάσεων των γονέων αναφορικά με το πρόγραμμα σπουδών στα μαθηματικά και τα σχολικά εγχειρίδια»
	«Ενημέρωση γονέων για τη στοχοθεσία/επεξεργασία των κατ' οίκον εργασιών»

	«Συμβουλευτική γονέων για αφιέρωση περισσότερου χρόνου για συζήτηση και παιχνίδι με τα παιδιά τους»
	«Ενημέρωση γονέων για την αξία της αυτοκατευθυνόμενης μάθησης»
	«Από κοινού παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων με τους γονείς για τη διαχείριση του internet και του εκφοβισμού από συμμαθητές»
	«Ανάδειξη του γονεϊκού ρόλου στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών»
	«Παράθεση των γονέων για αναζήτηση δημιουργικών απασχολήσεων για τα παιδιά τους σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τα ταλέντα τους»

Πίνακας 5: Εκπαιδευτικές δράσεις ανά τύπο: Συμμετοχή γονέων στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη λειτουργία του σχολείου

Τύπος δράσεων	Εκπαιδευτικές δράσεις
Συμμετοχή γονέων στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη λειτουργία του σχολείου	«Συμμετοχή Συλλόγου Γονέων στο σχολικό συμβούλιο μία φορά το χρόνο»
	«Συνεργασία Συλλόγου Διδασκόντων με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων για θέματα επιθετικής συμπεριφοράς και ειδικών δυσκολιών»
	«Ενημέρωση γονέων για συμμετοχή στις εκλογές για το Σύλλογο»

Πίνακας 6: Εκπαιδευτικές δράσεις ανά τύπο: Συνεργασία σχολικών μονάδων (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές) με θεσμούς της τοπικής κοινότητας

Τύπος δράσεων	Εκπαιδευτικές δράσεις
Συνεργασία σχολικών μονάδων (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές) με θεσμούς της τοπικής κοινότητας	«Δωρεές επαγγελματιών στη λαχειοφόρα αγορά του Συλλόγου Γονέων»
	«Από κοινού ενημέρωση εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Σιάτιστας»
	«Συμμετοχή μαθητών και εκπαιδευτικών στη γιορτή του ροδάκινου»
	«Δεντροφύτευση από μαθητές και γονείς του πάρκου αναψυχής του χωριού»

	«Επίσκεψη/γνωριμία μαθητών στο Δήμαρχο και Μητροπολίτη της πόλης»
	«Συμμετοχή γονέων και μαθητών στο πρόγραμμα κομποστοποίησης και ανακύκλωσης μπαταριών του Δήμου»
	«Συμμετοχή τοπικού πολιτιστικού συλλόγου στην παρέλαση του καρναβαλιού»

6. Αποτελέσματα έρευνας

Όπως αναφέρθηκε, ο κύριος σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των εκπαιδευτικών δράσεων που σχεδιάζουν και υλοποιούν οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανεξαρτήτως του φύλου, της ειδικότητας και της επαγγελματικής τους προϋπηρεσίας, ανά τύπο δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Epstein αναφορικά με την προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ σχολείου και γονέων. Με βάση την επεξεργασία των ερευνητικών δεδομένων μπορούμε να διατυπώσουμε τον ισχυρισμό ότι οι εκπαιδευτικοί υλοποιούν δράσεις που εντάσσονται: α) σε μεγαλύτερο βαθμό, με βάση τον αριθμό των καταγεγραμμένων εκπαιδευτικών δράσεων, στους εξής 4 τύπους δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Epstein: i) υποστήριξη γονεϊκότητας, ii) αμφίδρομη επικοινωνία εκπαιδευτικών-γονέων, iii) ενίσχυση εθελοντισμού των γονέων και iv) κατ' οίκον μάθηση και β) σε μικρότερο βαθμό στους εξής 2 τύπους δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Epstein: i) συμμετοχή γονέων στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη λειτουργία των σχολικών μονάδων, ii) διεύρυνση της συνεργασίας μεταξύ των σχολικών μονάδων (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές) με θεσμούς της τοπικής κοινότητας.

Με βάση τα παραπάνω τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι σύλλογοι διδασκόντων των σχολικών τους μονάδων χρειάζεται να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν σχέδια δράσης, στα οποία θα περιλαμβάνονται εκπαιδευτικές δράσεις, που θα προάγουν τόσο τη συμμετοχή των γονέων στη λήψη αποφάσεων σε θέματα λειτουργίας του σχολείου, όσο και τη συνεργασία των εκπαιδευτικών, των γονέων και των μαθητών των σχολικών μονάδων με θεσμούς της τοπικής κοινότητας.

7. Προτάσεις

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνεται ότι αποτελεί προτεραιότητα για τους σχεδιαστές της σύγχρονης εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα να λάβουν τα κατάλληλα θεσμικά μέτρα ώστε οι εκπαιδευτικοί να υποστηριχθούν (μέσω προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης) από τους αρμόδιους φορείς επιστημονικής και συμβουλευτικής καθοδήγησης (Weiss et.al., 2005). Έτσι οι εκπαιδευτικοί θα καταστούν περισσότερο ικανοί και αποτελεσματικοί να

σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν εκπαιδευτικές δράσεις με τρόπο μεθοδικό, επιστάμενο και οργανωμένο στη βάση και των εξής 6 τύπων δράσεων του θεωρητικού μοντέλου της Joyce Epstein: α) υποστήριξη της γονεϊκότητας, β) αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων, γ) ενίσχυση του εθελοντισμού των γονέων, δ) αποτελεσματική κατ' οίκον μάθηση, ε) συμμετοχή των γονέων στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη λειτουργία του σχολείου και στ) συνεργασία των σχολικών μονάδων (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές) με θεσμούς της τοπικής κοινότητας.

Ως προς αυτό το σκοπό είναι αναγκαίο: α) να οικοδομηθεί μία κουλτούρα συνεργασίας και να αναπτυχθεί μία κοινή συν-αντίληψη αναφορικά με τη σημαντικότητα της επίδρασης του παράγοντα της ποιότητας των άτυπων και τυπικών σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών υποσυστημάτων του σχολείου, της οικογένειας και της τοπικής κοινότητας στην προσωπική, ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών και β) να σχεδιαστούν στοχευμένες εκπαιδευτικές δράσεις, που να αφορούν όλα τα εμπλεκόμενα μέλη του εκπαιδευτικού οικοσυστήματος ώστε να καταστούν σταδιακά οι σχολικές τους μονάδες «κοινότητες φροντίδας, έγνοιας και υποστήριξης» για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, γονείς, εκπαιδευτικούς και μαθητές.

8. Περιορισμοί έρευνας

Κλείνοντας, χρειάζεται να σημειωθεί ότι τα ευρήματα της παρούσας ποιοτικής έρευνας δεν μπορούν να γενικευθούν στον ευρύτερο πληθυσμό των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, εξαιτίας τόσο της μη αντιπροσωπευτικότητας του μεγέθους του δείγματος όσο και της επιλεγόμενης μεθόδου επεξεργασίας και ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων. Παρ' όλα αυτά τα ευρήματα της παρούσας έρευνας δύνανται να χρησιμοποιηθούν ως πρωτογενές υλικό σε μεταγενέστερες έρευνες στο πεδίο στη βάση του συστημικού, θεωρητικού πλαισίου των επικαλυπτόμενων σφαιρών επίδρασης της Joyce Epstein.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Balli, S., Demo, D. & Wedman, J. (1998) Family involvement with children's homework: An intervention in the middle grades. *Family Relations*, 47 (2): 149-158. doi: <http://psycnet.apa.org/doi/10.2307/585619>.
- Bers, T. (1989) The popularity and problems of focus-group research. *College and University*, 64: 260-268.
- Bronfenbrenner, U. (1986) Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.

- Bronfenbrenner, U. (1989) Ecological systems theory. *Annals of child development*, 6: 187-251.
- Coleman, M. & Churchill, S. (1997) Challenges to family involvement. *Childhood Education*, 73: 144-148. doi: 10.1080/00094056.1997.10522672.
- Davies, D. (1988) Benefits and barriers to parent involvement. *Community Education Research Digest*, 2 (2): 11-19.
- Delors, J. (1996). *Learning: The treasure within*. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-First Century. Paris: UNESCO.
- Denscombe, M. (1995) Explorations in group interviews: An evaluation of a reflexive and partisan approach. *British Educational Research Journal* 21 (2): 131-148. doi: 10.1080/0141192950210201.
- Dunlap-Zuniga, C. & S. Alatorre-Alva (1999) Redefining school and community relations: Teachers' perceptions of parents as participants and stakeholders. *Teacher Education Quarterly*, 26 (4): 123-133.
- Epstein, J. (1995). School-family-community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76 (9): 701-712.
- Epstein, J. & S. Sheldon (2002) Present and accounted for: Improving student's attendance through family and community involvement. *The Journal of Educational Research*, 95 (5): 308-318.
- Fantuzzo, J., E. Tighe & S. Childs (2000) Family involvement questionnaire: A multivariate assessment of family participation in early childhood education. *Journal of Educational Psychology*, 92: 367-376. doi: 10.1037/0022-0663.92.2.367.
- Ferrara, M. & P. Ferrara (2005) Parents as Partners. *The Clearing House*, 79 (2): 77-81. doi: 10.3200/TCHS.79.2.77-82.
- Feuerstein, A. (2000) School characteristics and parent involvement: influences on participation in children's school. *The Journal of Educational Research*, 94 (1): 29-40, doi: 10.1080/00220670009598740.
- Georgiou, St. (1998) A study of two Cypriot school communities. *The School Community Journal*, 8 (1): 73-91.
- Graham-Clay, S. (2005) Communicating with parents: Strategies for teachers. *School Community Journal*, 16 (1): 117-129.
- Hara, S. & D. Burke (1998) Parental involvement: The key to improved student achievement. *School Community Journal*, 8 (2): 9-19.
- Ινστιτούτο Παιδαγωγικών Ερευνών-Μελετών Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (2015) [on line]. Available: <http://www.ipem-doe.gr/index.php/el> [Ημερομηνία ανάκτησης: Νοέμβριος, 27, 2015].

- Ιωσηφίδης, Θ. (2005) Η μέθοδος των ομάδων εστίασης (focus groups) στην ποιοτική κοινωνική έρευνα. *Βήμα Κοινωνικών Επιστημών*, 9 (42): 149-166.
- Kekes, I. & I. Mylonakou (2006) Syneducational transactions among students, parents, educators and policy makers: The transdisciplinary program SYNTHESIS. *Interactive Learning Environments*, 14 (1): 35-54.
- Mishler, E. (1995) Models of narrative analysis: A typology. *Journal of Narrative and Life History*, 5: 87-123.
- Mylonakou, I. & I. Kekes (2007) School, family and the community in cooperation: the model of syneducation. *International Journal about Parents in Education*, 1: 73-82.
- Pang, I. & D. Watkins (2000) Towards a psychological model of teacher-parent communication in Hong Kong primary schools. *Educational Studies*, 26 (2): 141-163, doi: 10.1080/713664272.
- Parsons, T. (1959) The school class as a social system. *Harvard Educational Review*, 29: 297-318.
- Pelco, L., L. Jacobson, R. Ries & S. Melka (2000) Perspectives and practices in family-school partnerships: A national survey of school psychologists. *The School Psychology Review*, 29 (2): 235-250.
- Spera, C. (2005) A review of the relationship among parenting practices, parenting styles and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17: 125-146. doi: 10.1007/s10648-005-3950-1.
- Sandler, H.M. & K.V. Hoover-Dempsey (2005) Parental involvement: Model revision through scale development. *Elementary School Journal*, 106 (2): 85-104.
- Waggoner, K. & A. Griffith (1998) Parent involvement in education. *Journal for a Just & Caring Education*, 4 (1): 65-78.
- Watkins, T. (1997) Teacher communications, child achievement and parent traits in parent involvement models. *The Journal of Educational Research*, 91 (1): 3-14. doi: 10.1080/00220679709597515.